

BLUČINA – CEZAVY

Pavel Nikolajev

Lokalita Cézavy u Blučiny od pravěku přitahovala lidské osídlení. Leží asi 15 km na jih od Brna v nadmořské výšce okolo 250 m na soutoku Svratky a Litavy.

Dějiny bádání

První nálezy pocházejí z 20. a 30. let, systematické vykopávky pak začaly v roce 1948 pod vedením Karla Tihelky. Moderní výzkum započal Milan Salaš v roce 1983. Celkově je prokopáno více jak 17 ha plochy hradiska.

V současnosti pak na lokalitě a blízkém okolí probíhají menší záchranné a prospekční výzkumy.

Vývoj osídlení

Blučina byla osídlena prakticky nepřetržitě od mladého paleolitu až po dobu hradištní. V současné době je registrováno 15 archeologických lokalit.

Starší paleolit je reprezentován pavlovienskou kulturou, neolit pak reprezentují kultury s lineární, vypíchanou a moravskou malovanou keramikou. Po bohaté době bronzové pak nacházíme na Cezavách osídlení laténské a germánské se slavným velmožským hrobem. Osídlení doznívá v době hradištní.

Obrovský rozvoj lokality nastává s dobou bronzovou. Na výšinném sídlišti únětické kultury bylo zjištěno více jak třicet sídlištních objektů, z čehož dva případy jsou pozoruhodné kosterními pozůstatky v neanatomických polohách, jejichž pravděpodobná interpretace hovoří o lidských obětinách souvisejících se zemědělskými rituály.

Na toto osídlení navazuje osídlení věteřovské. Hradisko na Blučině je v této době obeháno kamennou hradbou a s předsunutým příkopem, čímž vznikla asi 4 hektary velká akropole. Předhradí pak pravděpodobně bylo opevněno příkopem s palisádou.

Mezi nálezy patří velké množství keramiky, převážně klasický věteřovský materiál, ale nachází se i jedinci s maďarovskými vlivy (např. konický džbánek s inkrustovanou výzdobou). Datace odpovídá klasické a poklasické fázi věteřovské kultury. Našla se zde i zlatá záušnice, jediný doklad věteřovského zlatého šperku.

Hradisko plnilo důležitou hospodářskou-společenskou roli v celém širším regionu. Koncentrovala se zde mj. metalurgie, výroba kostěné a parohové industrie a kvalitní a estetické keramiky. Aktivní bylo i zapojení do dálkového výměnného obchodu, díky poloze na soutoku řek a nálezům importů (jantar a předměty s mykénskými vlivy).

Další významná epocha nastává během časně velatické kultury. Charakter osídlení je zde velice odlišný od většiny ostatních lokalit a je evropskou archeologickou raritou.

Hlavními důvody jsou počet a uložení lidských ostatků, počet nálezů bronzových předmětů a doklady bronzové metalurgie za současné absence opevnění a klasických sídlištních objektů.

Lidských kosterních pozůstatků je mimořádné množství (přes 120) a jsou rozptýleny v po celé ploše, přičemž většinou jsou uloženy nepietně a jako součást plošných koncentrací nálezů. Na většině koster byly nalezeny stopy násilí a postmortálních manipulací.

Další raritou je neobvyklé množství bronzových artefaktů soustředěných do depotů. Těch bylo dosud objeveno celkem 18, což nemá v Evropě obdoby. Nejčastěji se sestávají ze zlomků bronzových srpů a měděných srpů, které ve spojení s nálezy kadlubů, zlomku tzv. ztracené odlévací formy a pracovních bronzových nástrojů dokládají lokální metalurgickou produkci.

Ve velatickém období již nebylo návrší opevněno a neznáme odsud klasické sídlištní objekty, pouze mělké zahloubené jámy s kumulacemi nálezů.

Historická interpretace časně velatického horizontu je velmi nejednoznačná. Starší teorie mluvily např. o dobytí osady a vyvraždění obyvatelstva nebo o osadě kovolitců se specifickým krvavým pohřebním ritem. V současnosti se zohledňují i ostatní specifika lokality, proto se nejpravděpodobněji jeví teorie Cezavy jakožto centrálního sakrálního okrsku, analogické s oblastmi tehdejšího východního Středomoří a spojení výrobních a chrámových okrsků.

Závěr

Výšinná lokalita Cezavy u Blučiny je unikátní polykulturní lokalita. V období starého bronzu se jednalo nejprve o únětické sídliště, známé především doklady antropofagie a lidských obětí, v období věteřovském pak na lokalitě stálo obrovské hradisko, tvořící přirozené centrum širokého okolí. V období mladého bronzu se pak z lokality stalo místo s nejasným účelem, které je koncentrací lidských pozůstatků a depotů archeologickým unikátem.

Bibliografie:

SALAŠ, M. 1989: Den gegenwaertige Forschungstand der Untersuchungen auf der jungbronzezeitlichee Hoehenfundstelle Cezavy bei Blučina. In: Studia nad gradami epoki brazu i wczesnej epoki zelaza w Europie srodkowej, Wroclaw, 113-130.

SALAŠ, M. 1986: Výzkum fortifikace věteřovského

BŘEČKA, J. 1994: Dějiny Blučiny, Blučina.

RNDr. Ivana Jarošová, Ph.D.: Projekt GA404/09/0585 - Výšinné sakrální centrum mladší doby bronzové na Cezavách u Blučiny - digitální katalog a analýzy pramenů (2009-2012, GA0/GA)Řešitel: PhDr. Milan Salaš, DSc. - Závěrečná zpráva z hodnocení antropologického materiálu za rok 2010

SALAŠ, M. 1999: Neobvyklá forma staroúnětického depozita na Cezavách u Blučiny (okr. Brno – venkov), Pravěk NŘ 9, 269 – 287.

SALAŠ, M. 1987: Třetí rok výzkumu výšinného sídliště u Blučiny (okr. Brno – venkov), PV 1985, 27 – 28.

SALAŠ, M. 1989a: Čtvrtá výzkumná sezóna na výšinném sídlišti z doby bronzové u Blučiny (okr. Brno – venkov), PV 1986, 33.

SALAŠ, M. 1990a: Pátá výzkumná sezóna na Cezavách u Blučiny (okr. Brno – venkov), PV 1987, 35 – 36.

SALAŠ, M. 1990b: Únětická sídlištní jáma s lidskými kosterními pozůstatky na Cezavách u Blučiny, PA LXXXI, 275 – 307.

SALAŠ, M. 1991: Šestá výzkumná sezóna na Cezavách u Blučiny (okr. Brno – venkov), PV 1988, 25 – 26.

SALAŠ, M. 1993a: Sedmá výzkumná sezóna na Cezavách u Blučiny (okr. Brno – venkov), PV 1989, 43 – 46.

SALAŠ, M. 1993b: Osmá výzkumná sezóna na Cezavách u Blučiny (okr. Brno – venkov), PV 1990, 75 – 77.

SALAŠ, M. 1999: Neobvyklá forma staroúnětického depozita na Cezavách u Blučiny (okr. Brno – venkov), Pravěk NŘ 9, 269 – 287.

SALAŠ, M. 2000: Blučina (okr. Brno – venkov), PV 1999, 122 – 123.